

De Kaderrichtlijn Water werkt structureerend

— dr. ir. Harry H. Tolkamp
— Waterschap Roer en Overmaas, Hoofd afd. Beleid, Onderzoek en Advies

In het Maasstroomgebied werd als eerste een plan van aanpak ontwikkeld door een kerngroep uit provincies en waterschappen. Dat diende zelfs als model voor de overige stroomgebieden in Nederland. Daarmee werd in het Maasstroomgebied aanvankelijk een voorsprong gerealiseerd, die later (je zou bijna zeggen vanzelfsprekend) remmend leek te worden. Met name in het Maasstroomgebied werd er lang over gedaan alvorens de inventarisatie-werkzaamheden daadwerkelijk van de grond kwamen. Een belangrijke oorzaak daarvan ligt m.i. in het onvoldoende besef bij diverse partijen van de noodzaak om voldoende menskracht vrij te maken en in te zetten om de benodigde gegevens te verzamelen en de KRW in de organisatie te verankeren.

— Want ontegenzeggelijk geldt ook binnen de Maas dat veel vertraging veroorzaakt is vanuit onduidelijkheid of onbegrip. Dat leidde soms tot eigen interpretaties bij het verzamelen van gegevens en extra werk en vertragingen na onderlinge afstemming. Een voorbeeld daarvan is de onduidelijkheid rondom de bepaling van waterlichamen. Met name de criteria en de mate van detail speelden de partijen parten. Nog heel lang heeft dit doorgewerkt in concepten en (tussen-)producten, zoals bijvoorbeeld de waterlichamenkaart en het in beeld brengen van menselijke belastingen. Uiteraard werd de noodzaak onderkend om voor het gehele stroomgebied dezelfde criteria te hanteren, en met name eenzelfde abstractie- en presentatieniveau. Daarbij werd regelmatig afgestemd met de overige regionale teams, hoewel ook daar de duidelijkheid nog niet

— Stroomgebied Maas

altijd voorhanden was. Binnen het Regionaal Ambtelijk Overleg Maas is men erin geslaagd om de grootste verschillen weg te werken.

— Een belangrijk punt waarover nog discussie bestaat is de keuze voor virtuele vlakdekkende waterlichamen. Met deze virtuele waterlichamen worden kleinere watertypen, die dominant aanwezig zijn in (delen van) het Maasstroomgebied vlakdekkend op deelstroomgebiedsniveau (vergelijkbaar met de reeds bestaande RWSR-gebieden, alsmede de Maas zelf) gepresenteerd en in deze eerste, voorlopige rapportage meegenomen. Op deze wijze denkt men onder meer poldersloten en vennen, die een belangrijke rol spelen in het regionale waterbeheer, binnen de KRW-rapportage te kunnen vangen. In hoeverre dit een gelukkige keuze is, houdt de gemoeieren nadrukkelijk bezig. Door bijvoorbeeld onze poldersystemen als een punt of een abstract lijnvormig systeem te presenteren, kan dit type wateren heel goed op een meer directe manier in de rapportage worden meegenomen. Ik pleit ervoor om overal de gebiedsgrens van 10 km² te hanteren in de presentatie van de waterlichamen, net als in de ons omringende landen. Zie af van het gebruik van virtuele, vlakvormig gepresenteerde waterlichamen. Het ligt niet binnen de Europese doelstellingen van de kaderrichtlijn, en het geeft onnodig veel gedoe in afstemming en onbegrip in de grensoverschrijdende stroomgebieden met Duitsland, Wallonië en Vlaanderen.

— Naast het (voorlopig) vaststellen van de watertypen en de waterlichamen vormt het inschatten van de status van een water-

lichaam (natuurlijk, sterk veranderd, kunstmatig) ook onderdeel van deze eerste inventarisatie. Ook dit is niet zonder discussie gegaan. Met name omdat hier naast een inhoudelijke overweging (*zijn sloten in een polder sterk veranderde wateren ten gevolge van het feit dat er voor de droogmakerij ook al water was; of noem je ze kunstmatig omdat het door de mens is gemaakt in een eerst drooggemalen omdijkt gebied*) een belangrijke tactische afweging kon worden gemaakt. Het aanwijzen als 'natuurlijk' betekent namelijk dat je vast zit aan de doelstellingen op niveau van de Goede Ecologische Toestand (GET), terwijl je bij aanwijzing als sterk veranderd lager kunt gaan zitten qua doelstelling (Goed Ecologisch Potentieel, het zgn. GEP) en in de toekomst altijd nog kunt veranderen naar natuurlijk. Landelijk werd afgesproken om zo weinig mogelijk natuurlijke wateren aan te wijzen en te opteren voor zoveel mogelijk sterk veranderde wateren. Desondanks werd er inhoudelijk flink over nagedacht. Maar, laten we niet vergeten dat bij onze oosterburen niet zo tactisch is geredeneerd, waardoor aan de grens de verschillen duidelijk (zullen) worden.

— Een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden voor de rapportage over het Nederlandse Maasstroomgebied betreft de risico-analyse. De grootste onzekerheid die hierbij een rol speelt is de toetsing van de ecologische beoordeling (met al z'n aspecten) aan nog niet vastgestelde normen, tegelijk met het ontbreken van veel gegevens voor veel waterlichamen. Daar zijn we uiteraard heel pragmatisch mee omgegaan, maar het betekent wel dat we de komende

De kaderrichtlijn heeft gezorgd voor een betere afstemming tussen waterbeheerders

jaren nog veel basisgegevens zullen moeten verzamelen. En dat geldt ook voor de beoordeling van de chemie, met name omdat er naar diverse stoffen tot nu toe weinig of geen onderzoek werd gedaan. Ondanks de pragmatische aanpak, is er wel wat aan te merken op de landelijke afspraken over de toetsing van de huidige toestand. Met name wat betreft het in beeld brengen van de ecologische kwaliteit. De Stowa-methodiek schrijft voor dat de 5 karakteristieken (stroming, saprobie, substraat, stroming en trofie) van het ecologisch profiel voor stromend water niet gemiddeld mogen worden omdat dat feitelijk onzin is. Toch is er landelijk voor gekozen om hiervoor een middeling voor te schrijven. Dit geeft een vertekend beeld van de ecologische toestand van de beek. Het is belangrijk om ons te blijven realiseren dat deze risico-analyse een stand van zaken betreft, gebaseerd op gegevens uit het begin van deze eeuw, met een voorspelling op basis van kennis en deskundigheidsoordeel in hoeverre we in 2015 aan

de (vermoedelijke) normen zullen voldoen. Bij normen moet dan niet alleen worden gedacht aan de waterkwaliteitsnormen, maar ook aan bijvoorbeeld de 'normen' c.q. randvoorwaarden op het gebied van morfologie en hydrologie. Deze zijn tot nu toe nog volop in ontwikkeling en zullen vaak situatieafhankelijk maatwerk eisen.

— De planning binnen Maas is erop gericht om de concept-rapportage op 16 juli 2004 in het LBOW te presenteren, waarvoor het afgeronde concept een eerste keer op 9 juni en afsluitend op 9 juli in het RBO Maas wordt behandeld. Om de bijdragen van de verschillende beheerders te bundelen en in één stijl te krijgen is een redacteur aangesteld die de externe projectleider ondersteunt bij het verwerken van de laatste loodjes, zodra de laatste risico-analyses worden aangeleverd, omdat half juni de concept-rapportage er al moet liggen.

— Voor de waterbeheerders in het Maasstroomgebied is van groot belang dat na de

behandeling van de concept rapportage in het ambtelijk en bestuurlijk overleg, alsook in het LBOW, er een duidelijk advies ligt voor de besturen van de waterbeheerders aan de hand waarvan deze nazomer de bestuurlijke behandeling per waterschap kan plaatsvinden. Daar kan de opmaat worden gegeven naar de definitieve vaststelling van waterlichamen en de daaraan toe te kennen status, in de wetenschap hoe groot de risico's zijn dat we de doelstellingen niet halen met reeds lopende en nog vast te stellen maatregelen. Daar wordt de toon gezet voor de eerste (deel)stroomgebiedsplannen die in 2008 ter visie moeten worden gelegd en waarin de consequenties voor het beheer en de financiering duidelijk zullen worden.

— Op 8 april 2004 was er een eerste bestuurlijke bijeenkomst voor het Maasstroomgebied. Een bijeenkomst die blijkens een peiling duidelijk bij heeft gedragen aan het begrip over de kaderrichtlijn. Hier kwam ook duidelijk naar voren dat het tijd wordt om de behandeling en uitwerking

van de kaderrichtlijn te verbreden naar maatschappelijke organisaties (NGO's) omdat door het min of meer binnenskamers uitvoeren van de inventarisatiefase door de overheden, de indruk lijkt te zijn ontstaan dat de overige partners in het waterbeheer (Land en Tuinbouw, Drinkwater, Natuurbescherming, Hengelsport, etc) niet mee mogen doen. Dat dit uiteraard niet het geval is moge duidelijk zijn. Er is naast intern (ambtelijk en bestuurlijk) een grote behoefte aan duidelijke externe communicatie over de kaderrichtlijn en het nog te doorlopen proces met een realistisch tijdpad. Daaraan wordt nu binnen Maas hard gewerkt door het produktteam Communicatie en publieke participatie. Eind mei zal binnen het RAO Maas de strategie voor de komende tijd worden besproken waarbij een van de belangrijkste punten juist het betrekken van de belangengroepen zal zijn.

— Omdat het Maasstroomgebied nogal veel grens met het buitenland heeft werd de afgelopen jaren al veel aandacht besteed aan het overleg en de afstemming met de aanpak in met name Duitsland. Hier was

voor de Niers, de Swalm en de Roer de inventarisatie al een half jaar geleden gereed. Bij de oosterburen leefde het idee om de kleine Nederlandse delen van deze stroomgebieden (ca. 5 %) direct op te nemen in deze Stroomgebiedsrapportages. Anderzijds zouden de Nederlandse rapportages over de grensoverschrijdende kleinere wateren die grotendeels in Nederland liggen, ook de Duitse gegevens kunnen bevatten. Hierover is inmiddels afgesproken dat iedere natie over zijn eigen gebied rapporteert, en dat mag best inclusief het stroomgebiedsdeel van de burens, maar ontslaat de natie niet van zijn eigen verantwoordelijkheid. Dat betekent in de praktijk dus dat de discrepantie in de aanpak en werkwijze tussen Duitsland en Nederland al in deze rapportageronde om een oplossing vraagt. Zo kent Nederland virtuele waterlichamen en Duitsland niet.

— Daarbij is er nog verschil met Duitsland t.a.v. de risico analyse. Deze is in Duitsland uitgevoerd voor de huidige toestand en bevat geen doorkijk naar de situatie in 2015. De samenwerking is er vanzelfsprekend wel op

gericht om de evidente verschillen in typering en definitie en doelstellingen van waterlichamen op korte termijn weg te nemen.

— De Kaderrichtlijn heeft de afgelopen periode veel discussie opgeleverd, maar heeft daarmee wel gezorgd voor een betere afstemming tussen de waterbeheerders onderling. De nu ontstane structuur vormt een belangrijke meerwaarde t.o.v. de eerdere pogingen om het Nederlandse oppervlaktewater en grondwater in beeld te brengen. Zo is er nu meer duidelijkheid inzake de typologie van wateren. Ik verwacht dat er op het gebied van de monitoring van chemie en ecologie een systematischer aanpak zal komen. Dat is pure winst.

